

Alber Kamü

HƏ İLƏ YOX ARASINDA

Esse və hekayələr

Tərcüməçilər:

Məmməd Süleymanov

Kifayət Haqverdiyeva

qanun nəşriyyatı

Albert Camus

**ENTRE OUI
ET NON**

Nobel mükafatı laureatı Alber Kamünün “Hə ilə Yox arasında” adlı kitabına esse və hekayələri daxil edilib. Oxucu bu esse və hekayələrdə yazıçının tənqidi baxışlarıyla yanaşı, ustalıqla təsvir edilmiş təbiətlə insan təması, istənilən müharibəyə, istilaya olan nifrət və sözsüz ki, ekzistensialist fəlsəfəylə rastlaşacaq.

Albert Camus ENTRE OUI ET NON
Alber Kamü HƏ İLƏ YOX ARASINDA

Bakı, Qanun Nəşriyyatı, 2019, 192 səh.

Janr: hekayə, esse

Yaş qrupu: 16+

Ölçü: 120x185 mm

Cild: yumşaq

Naşir:	Şahbaz Xuduoğlu
Tərcüməçilər:	Məmməd Süleymanov Kifayət Haqverdiyeva
Redaktor:	Xeybər Göyyallı
Mətn dizaynı:	Rahilə Şamil
Qapaq dizaynı:	Rafael Qasım

Qanun Nəşriyyatı

Bakı, AZ 1102, Tbilisi pr., 76

Tel: (+994 12) 431-16-62; 431-38-18

Mobil: (+994 55) 212-42-37

e-mail: info@qanun.az

www.qanun.az

[www.fb.com/Qanunpublishing](https://www.facebook.com/Qanunpublishing)

www.instagram.com/Qanunpublishing

ISBN 978-9952-36-079-0

© Qanun Nəşriyyatı, 2019

© Albert Camus, 1937

Bu kitabın Azərbaycan dilinə tərcümə və yayım

hüquqları Qanun Nəşriyyatına məxsusdur.

Kitabın təkrar və hissə-hissə nəşri «Müəlliflik hüququ

və əlaqəli hüquqlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının

Qanununa ziddir.

Mündəricat

HƏ İLƏ YOX ARASINDA	7
RƏSSAM MƏHBƏSDƏ	20
YELENANIN SÜRGÜNÜ	32
BADAM TALALARI	40
PROMETey CƏHƏNNƏMDƏ	44
TİPASAYLA NİKAH	50
TİPASAYA QAYIDIŞ	61
CƏMİLƏYƏ ƏSƏN RUZİGAR	73
ÇÖRƏK VƏ AZADLIQ	82
QADININ VƏFASIZLIĞI	94
SÜKUT	122
ALMAN DOSTUMA MƏKTUBLAR	142
SƏNƏTKAR VƏ ONUN ZAMANI	176
İSVEÇ NİTQİ	184

HƏ İLƏ YOX ARASINDA

Əgər, həqiqətən də, itirilmiş cənnət mövcuddursa, bu gün içimi dolduran o sezilməyən, zərif, qeyri-insani hissə hansı ad vermək lazım olduğunu bilirəm. Sərgərdan evinə qayıdır. Mən – mənə xətirələrə dalıram. İstehza, tərslik – hamısı susur və budur, mən yenidən evdəyəm. Xoşbəxtlikdən danışmayacağam. Hər şey daha sadə və asandır. Çünki dalğınlığın dərinliyindən qaytara bildiyim saatlarda yaddaş əbədiyyətdə itib-batmayan yalnız bir həqiqi hissi, bir anı qoruyub saxlayır. Məndə həqiqi olan yalnız budur və mən bu həqiqətə çox gec vardım. Biz bitməsi lazım olan yerdə budaq atmış ağac növünü, hərəkət çevikliyi sevirik. Və bu sevgini yenidən oyatmaq üçün azacıq bir şey, məsələn, qapısı uzun müddət bağlı qalmış otağın havası və ya yoldan ötən tanış addımlar yetərlidir. Mənimlə də belədir. Və əgər onda mən vəcdi sevirdimsə, deməli, özümə sadıqdim, çünki yalnız sevgi bizi özümüzə qaytarır.

Bu saatlar mənə rəvan, sakit və təntənəli şəkildə qayıdır və elə həminəki tək ağuşuna alır, eynilə həyəcanlandırır, axı bu axşam kədərli anlarla doludur, işıqdan məhrum göy üzündə isə dumanlı arzu gizlənilib. Hər xatırladığım hərəkətdə yenidən özümü açıram. Nə vaxtsa mənə demişdilər: “Bu cür yaşamaq çətinidir”. Və mən bu ifadələrin necə səsləndiyini xatırlayıram. Başqa vaxt kimsə qulağıma pıçıldamışdı: “Ən acı səhv – insanı əzab çəkməyə məcbur etməkdir”. Hər şey sonuna gələndə, həyat yangısı sönür. Bəlkə, elə xoşbəxtlik budur? Xatirələri çək-çevir edərkən hamımız onu eyni cür kəsibyanı geyindiririk və ölüm qarşımızda səhnənin bir küncünə atılmış nimsə, solğun dekorasiya tək dayanır. Biz özümüzə qayıdırıq. Dərdimizi bütünlüklə içimizə çəkirik və o, bizə əziz görünür. Hə, bəlkə də, ötüb-keçən fəlakətlərin qüssəsi elə səadətə özüdür.

Bu axşam da xatirələr burulğanının bir parçasıdır. Ərəb şəhərinin qurtaracağında yerləşən Mavritaniya qəhvəxanasında mən ötən səadəti yox, hansısa qərribə bir hissi xatırlayıram. Artıq gecdir. Divarda palmarların arasında sarı şirlər yaşıl əlbisəli şeyxləri qovur. Bir küncdə asətilən lampa göz vurur. Otağı yaşıl və sarı kaşılarla qalanan kiçik bir soba işıqlandırır. Mən alovun parıltısını öz üzümdə hiss edirəm. Qarşımdakı qapı taybatay açıqdı, boşluqdan körfəz görünür. Bir küncdə qəhvəxananın sahibi dizləri üstə oturub və deyəsən, artıq çoxdan boşalan, dibində nanə yarpağı

görünən stəkanıma baxır. Qəhvəxanada ins-cins gözə dəymir, aşağıda şəhər öz səs-küylü həyatını yaşayır, uzaqda körfəzin üzərindəki işıqlar sayrışır. Ərəbin necə ağır nəfəs aldığını eşidirəm, qaranlıqda gözləri işıldayır. Uzaqda boğuş bir səs – yəqin, dənizdir. Sonu görünməyən, müntəzəm şəkildə səslənən ahlər qulağımı deşir – cahanın nəfəsi, bitib-tükənməyən etinasızlıq və ölümcül sakitlik. Şahə qalxan alovun rəqsi sanki divardakı şirləri əyilməyə məcbur edir. So-yuqdur. Dənizdən fit səsi gəlir. Mayakın işıqları yanır: yaşıl, qırmızı, ağ. Və cahanın qüdrətli nəfəsinin səsi kəsilmək bilmir. Etinasızlıqdan hansısa gizli mahnı doğur. Budur, mən yenidən vətəndəyəm. Yoxsul bir məhəllədə yaşayan oğlan haqda düşüncələrə dalıram. Həmin məhəllə, həmin ev... Cəmi iki mərtəbədir. Pilləkənlər zülmətə qərqlə olub. O, bu gün də, uzun illər sonra ora gecəyarısı qayıda bilərdi. O, pilləkənlərlə bir nəfəsə yuxarı qaçaçağını və heç yığılmayacağını dəqiq bilir. Bədəninin hər əzası o evin nişanəsini daşıyır. Ayaqları pilləkənlərin hündürlüyünü dəqiqliklə xatırlayır. Və ovucu, eləcə də öhdəsindən gələ bilmədiyi sürəhi qarşısında qeyri-iradi qorxunu heç unutmayıb. Çünki orda böcəklər gəzişirdi.

Yay axşamları işçilər eyvana çıxardılar. Oğlanınsa yalnız balaca pəncərəsi vardı. Eyib eləməz, istənilən halda axşamlar stulları otaqdan küçəyə çıxarıb evin qabağında oturur və bu saatlara sevinərdilər. Burada küçə vardı, düz yaxınlıqda dondurma satırdı-

lar, kafenin qənsərində qaçışan uşaqların səs-küyü qulaq batırırdı. Və ən əsası, nəhəng fikusların arasından səma görünürdü. Yoxsulluq insanı tənha edir. Əvəzində yoxsulluq bütün bunlara qiymət verir. Zənginlik pilləsində bir neçə addım belə atan kəs artıq ulduzlarla dolu səma və gecəni adidən adi qəbul edir. Lakin aşağıda, pilləkənin ağzında dayananlar göy üzünün mənasına tam aydınlığı ilə varırlar: bu, tayı-bərabəri olmayan nemətdir. Sayrışan ulduzlarından sirr yağan yay gecələri! Oğlanın arxasında pis qoxulu dəhliz uzanırdı, sınıq-salxaq stulun üstündə oturmaq elə də rahat deyildi. Lakin yetər ki, baxışlarını yuxarı zilləsin və o, artıq gecənin təmizliyini son damlasınadək ciyərlərinə çəkir. Bəzən yanından iri, sürətli bir tramvay ötüb keçirdi. Hardasa, döngənin arxasında əyyaş mahnı oxuyurdu, amma bu da içinə dolan sakitliyi pozmurdu.

Oğlanın anası da həmişə susurdu. Bəzən qadından soruşurdular: “Nə fikirləşirsən?” “Heç bir şey”, – cavab verirdi. Və bu, həqiqəti idi. Lazım olan hər şey onun yanında idi – başqa şey haqda fikirləşməyinə dəyərdimi? Onun həyatı, onun qayğıları, onun uşaqları – hamısı yanında idi. Qadının vücudu zəifdi, fikirlərini bir yerə çətinliklə toplayırdı. Onun kobud, hökmlü, tündməzac anası hər şeyi bitib-tükənməyən eqoizminə qurban verirdi və hələ uşaq ikən qızının zəif iradəsini qırmağa müvəffəq olmuşdu. Ailə quran qız bir müddət anasının hökmranlığından yaxa qurtar-